

**ЗБІРНИК
«СТАТЕВО – ВІКОВИЙ СКЛАД
ТА
ШЛЮБНИЙ СТАН
НАСЕЛЕННЯ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ
ОБЛАСТІ»**

**(за даними Всеукраїнського
перепису населення 2001 року)**

I. СКЛАД НАСЕЛЕННЯ ЗА СТАТТЮ І ВІКОМ

(Аналітична записка)

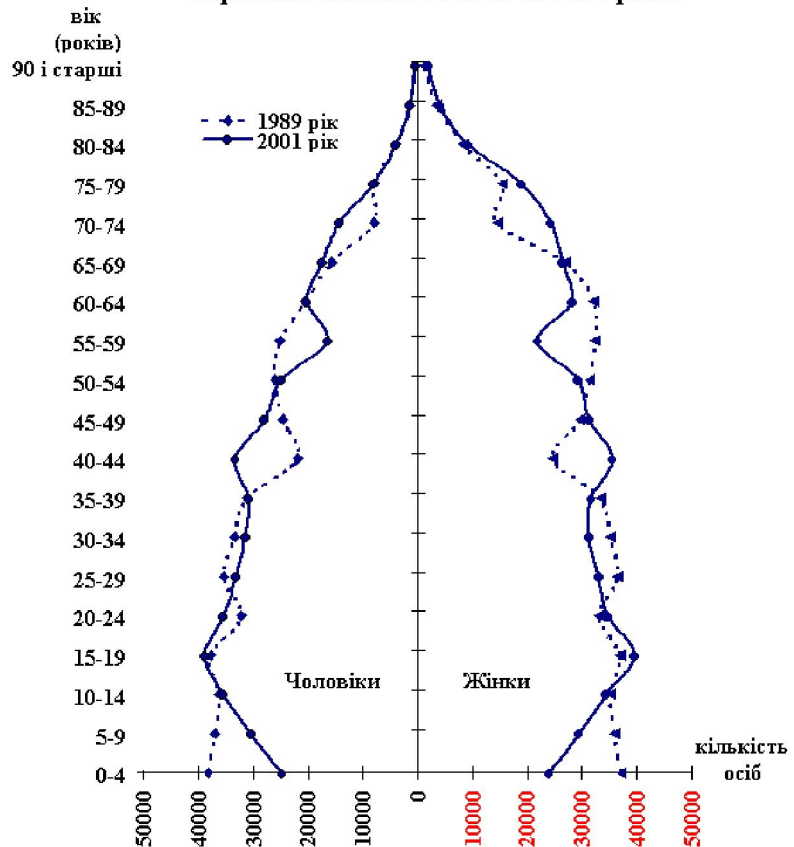
Склад населення за статтю і віком – це важлива демографічна характеристика, яка широко використовується в усіх галузях економіки. З віком так чи інакше пов'язані будь-які події у житті людей. Від вікового складу залежить і чисельність та рух населення.

За результатами Всеукраїнського перепису населення 2001 року чисельність **чоловіків** по області становила 430 тисяч осіб, або 46,8 відсотка, **жінок** – 489 тисяч осіб, або 53,2 відсотка (по Україні - відповідно 46,3 і 53,7 відсотка у загальній чисельності населення).

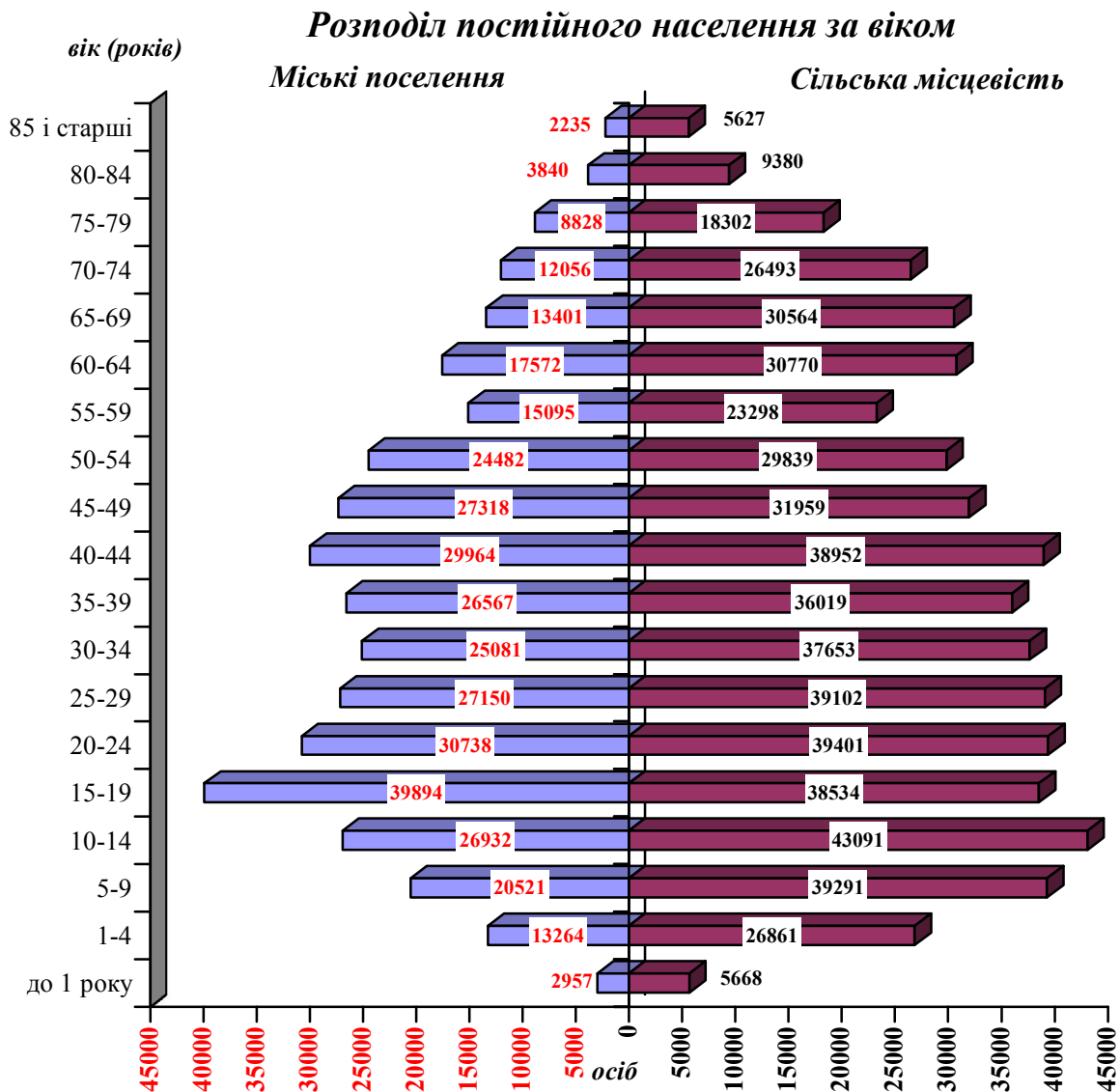
Дані про **статевий склад постійного населення** області свідчать про поступове зменшення

статевої диспропорції у його складі. Якщо у 1989 році на 1000 чоловіків припадала 1151 жінка (по Україні – 1163), то у 2001 році – 1137 (по Україні - 1159). Це відбулося, перш за все, за рахунок сільського населення, в якому за той же період статеве співвідношення змінилося від 1169 до 1132 жінок на 1000 чоловіків. У міських поселеннях цей показник, навпаки, зріс з 1126 до 1144 жінок. Крім того, за даними останнього перепису співвідношення кількості жінок та чоловіків у репродуктивному віці (15-49 років) стало ще більш сприятливим, оскільки відносний показник для жінок цієї вікової групи у розрахунку на 1000 чоловіків відповідного віку склав 1025 осіб проти 1059 у 1989 році.

Розподіл населення за статтю та віком за даними переписів населення 1989 та 2001 років

Віковий склад постійного населення області, зафіксований Всеукраїнським переписом населення 2001 року, характеризувався зменшенням частки дітей у загальній кількості населення поряд із суттєвим підвищенням частки осіб у віці, старшому за працездатний. Все це значно ускладнює демографічну ситуацію в області і зумовлює зростаюче старіння населення.

Так, чисельність дітей дошкільного віку за переписом 2001 року склала 60,1 тисячі осіб і зменшилася в порівнянні з 1989 роком на 34,1 відсотка, шкільного віку - відповідно 166,7 тисячі осіб і на 5,2 відсотка.

В цілому ж чисельність населення у віці, молодшому за працездатний, склала 194,6 тисячі осіб і зменшилася у порівнянні з 1989 роком на 40,3 тисячі осіб, або на 17,1 відсотка. Поряд з цим, чисельність населення у працездатному віці за цей період зросла на 9,7 тисячі осіб, старшому за працездатний – на 8,5 тисячі осіб.

Зміни у структурі населення області за результатами переписів населення 1989 і 2001 років характеризуються такими даними:

Вік	Чисельність постійного населення, тис. осіб		у % до підсумку	
	1989 р. .	2001 р.	1989 р. .	2001 р.
Молодший за працездатний	234,9	194,6	25,0	21,2
Працездатний	513,5	523,2	54,6	56,9
Старший за працездатний	192,4	200,9	20,4	21,9

Вікова структура населення районів є досить різноманітною. Так, якщо питома вага населення області у віці, молодшому за працездатний, склала 21,2 відсотка, то в деяких районах вона значно менша. В Хотинському районі, наприклад, вона складає 20 відсотків, Сокирянському – 18,7 і Кельменецькому – 17,4 відсотка.

Населення ж у віці, старшому за працездатний, складає в області 21,9 відсотка. Найвища його питома вага у Кельменецькому (31,2 %), Сокирянському (27,5%) і Хотинському (27,3 %) районах.

І, як наслідок, саме в цих районах середній вік населення є найвищим: в Кельменецькому районі – 42 роки, Сокирянському і Хотинському – 40 при середньообласному показникові – 37 років.

Проте, в Герцаївському, Глибоцькому, Путильському і Сторожинецькому районах і м. Новодністровську вікова структурна відмінність населення протилежна вищевказаним районам. І тому саме в них середній вік населення є найнижчим і складає 33-35 років.

Дані про зміну середнього віку населення області за результатами Всеукраїнського перепису населення 2001 року в порівнянні з попереднім переписом населення наведені нижче:

	1989 рік			2001 рік		
	Обидві статі	з них		Обидві статі	з них	
		чоловіки	жінки		чоловіки	жінки
Всього по області	35,2	32,9	37,2	37,1	34,7	39,1
Міські поселення	33,0	31,2	34,7	36,1	34,1	37,8
Сільська місцевість	36,7	34,1	38,9	37,7	35,2	40,0

Збільшення середнього віку населення області за останні 12 років (з 1989 по 2001 рік) з 35,2 до 37,1 року, в тому числі в міських поселеннях з 33 до 36,1 і в сільській – з 36,7 до 37,7 року додатково засвідчує про продовження процесу старіння населення області.

Перепис населення зафіксував проживання у нашій області 43-х осіб у віці 100 років і старшому. За даними перепису 1989 року їх чисельність складала 50 осіб. Найбільше довгожителів проживає в обласному центрі – 12 осіб, у Сторожинецькому районі – 6, Новоселицькому – 5, у Глибоцькому і Герцаївському районах – по 4 особи.

Найстарішому мешканцю області, який проживав на час перепису у Глибоцькому районі, виповнилося 111 років, в обласному центрі – 107 років.

Під час перепису населення було обліковано також 317 безпритульних осіб. Серед них 227 чоловіків (71,6%) і 90 жінок (28,4%). Майже всі вони проживають у місті Чернівцях.

Вперше перепис населення 2001 року зафіксував дані про депортованих, тобто прибулих на історичну батьківщину осіб, які були примусово виселені за межі теперішньої України з рідних місць. Кількість їх по області склала 328 осіб, серед них 119 чоловіків і 209 жінок. Всі вони віком 51 рік і старші.

II. ШЛЮБНИЙ СТАН НАСЕЛЕННЯ

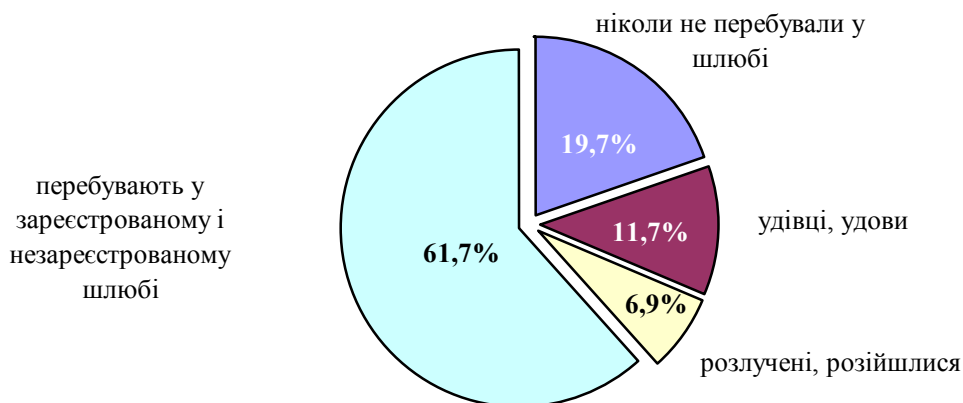
(Аналітична записка)

За умови демографічної кризи вагомого значення набуває збереження і примноження шлюбно-сімейних традицій.

Буковина віддавна відносилась до **регіонів з міцними сімейно-шлюбними традиціями**. Проте, в останні роки вони відчутно порушилися. Так, якщо за даними перепису 1989 року у шлюбі перебувало 65,7 відсотка всього населення у віці 15 років і старшому, то у 2001 році цей показник знизився до 61,7 відсотка (по Україні – 64,6%), а число осіб, які ніколи не перебували у шлюбі, навпаки, зросло за цей період відповідно з 17,5 до 19,7 відсотка (по Україні – 24,3%).

Шлюбний стан населення області

(у відсотках до кількості осіб у віці 15 років і старшому)

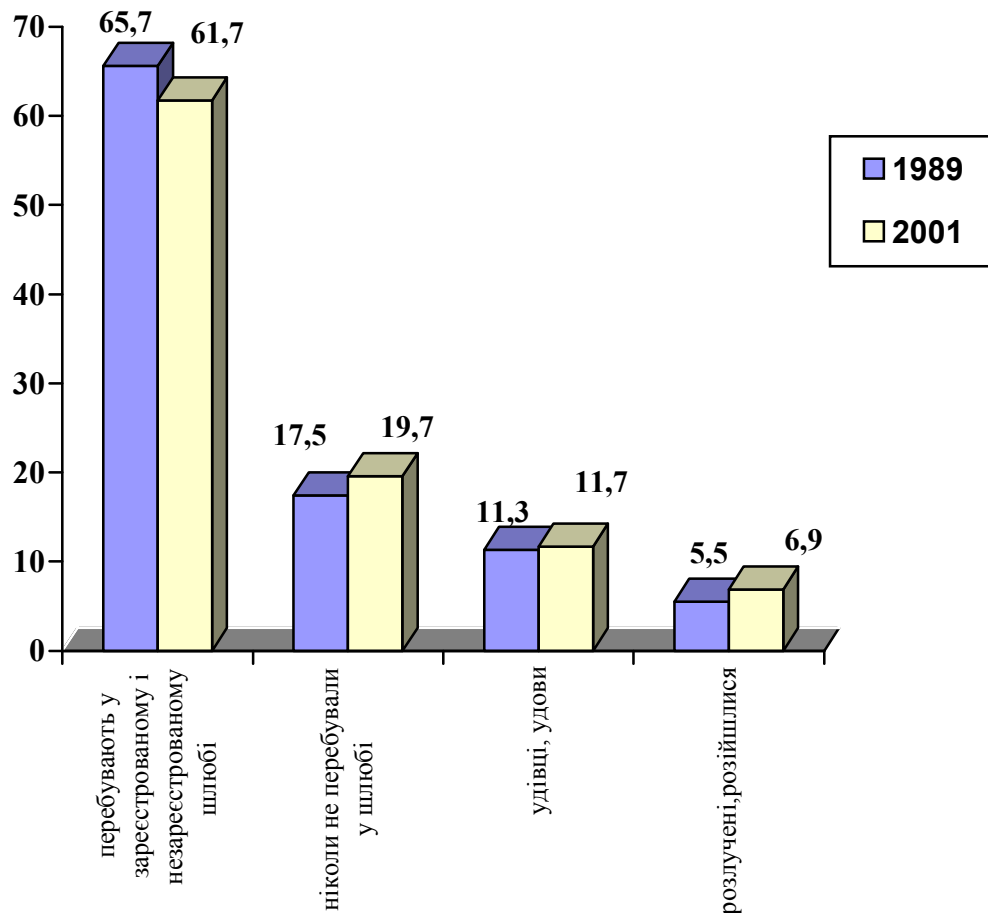

Матеріали перепису 2001 року засвідчили, що **рівень шлюбності серед жінок значно нижчий, ніж серед чоловіків**. Якщо серед чоловіків він склав по області 67 відсотків до загальної їх чисельності у шлюбному віці, то серед

жінок – 57,3 відсотка (по Україні відповідно 64,6 і 54 відсотки). Ще нижчий цей показник у м. Чернівцях і дорівнював відповідно 59,6 і 51,3 відсотка, Путильському – 64,1 і 58,9 і Сторожинецькому районах – 65,7 і 59,2 відсотка. Більш високий він серед чоловіків в Кельменецькому районі – 72,9, Хотинському – 72,3 і Сокирянському – 71,8 відсотка, серед жінок – в м. Новодністровську – 65,4, Герцаївському і Хотинському районах відповідно 61,2 і 60,1 відсотка,

За час, який минув з 1989 по 2001 рік, **збільшилася шлюбна нестійкість населення**. Якщо у 1989 році число розлучених та тих, які розійшлися, складало 39,9 тисячі осіб, або 5,5 відсотка до загального числа осіб шлюбного віку, то у 2001 році відповідно 51,1 тисячі осіб та 6,9 відсотка. Частка осіб такого сімейного стану серед чоловіків складала 5,3 і серед жінок – 8,2 відсотка. Проте, цей показник в області дещо кращий, ніж в середньому по Україні (6,8 і 10,4 відсотка).

**Розподіл населення області за шлюбним станом
(у відсотках до кількості осіб у віці 15 років і старшому)**

За даними перепису 2001 року порівняно з даними перепису 1989 року число розлучених та тих, що розійшлися, серед чоловіків зросло на 53,9 відсотка і складало 18,1 тисячі осіб, серед жінок - відповідно на 17,3 відсотка і 33 тисячі осіб.

Найбільша питома вага розлучених, та тих, що розійшлися, складає у м. Чернівцях – 10 відсотків до загального числа осіб шлюбного віку, м. Новодністровську – 8,9, Кіцманському районі – 7,1 відсотка.

Згідно із Кодексом України про шлюб та сім'ю для укладення шлюбу необхідна взаємна згода осіб, які одружуються, і досягнення віку для жінок 16 і чоловіків – 17 років. У виняткових випадках шлюбний вік може бути зменшений.

За даними перепису населення 2001 року в порівнянні з попереднім переписом **чисельність чоловіків шлюбного віку зросла на 4,1 відсотка і жінок – на 1,5 відсотка.**

Темпи росту (зменшення) чисельності окремих вікових груп шлюбного віку за даними перепису 2001 року у відсотках до 1989 року наведені нижче:

	Вік (років)								Всі групи шлюбного віку
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50-59	60 років і старші	
Чоловіки	102,8	110,1	93,9	94,2	98,9	131,8	81,0	114,1	104,1
Жінки	107,0	105,0	90,3	88,7	95,1	123,2	80,1	110,6	101,5

За вказаний період чисельність чоловіків вікової групи 15-19 років зросла на 2,8 а жінок – на 7 відсотків. Зростання чисельності осіб шлюбного віку відбулося також у вікових групах 20-24, 40-49, 60 років і старші. У всіх інших вікових групах за цей період темпи скорочення такого віку серед жінок були вищими, ніж чоловіків на 0,9 – 5,5 відсоткового пункта.

Внаслідок змін у статеві-віковій структурі **поступово виправляється диспропорція у співвідношенні чоловіків та жінок і стає більш сприятливою.**

Якщо у 1989 році чисельність чоловіків перевищувала чисельність жінок тільки у одній, а саме у молодшій віковій групі (15-19 років), то у 2001 році таке перевищення спостерігалось вже у трьох групах (від 20 до 34 років). Крім того, зменшення чисельності жінок, що припадало на 1000 чоловіків у 2001 році в порівнянні з 1989 роком, відбулося майже у всіх групах шлюбного віку за виключенням лише наймолодшої вікової групи 15-19 років, де співвідношення жінок і чоловіків за вказаний період зросло на 4,1 відсотка.

Вікові відмінності в інтенсивності чоловічої і жіночої шлюбності пояснюються насамперед структурними відмінностями та різницею їх шлюбного віку.

Вікові показники шлюбного стану дозволяють зробити висновок, що у віці 20 років і старшому чоловіча шлюбність вища жіночої на 13,1 відсоткового

пункта. Адже питома вага чоловіків, які перебувають у шлюбі у цьому віці, складає 75,4, а жінок – 62,3 відсотка.

Тільки у наймолодшій віковій групі 15-19 років стан шлюбності у жінок вищий, ніж у чоловіків майже в 11 разів. Дівчата, як правило, раніше юнаків вступають у шлюб.

У порівнянні з 1989 роком за даними перепису 2001 року шлюбний стан населення дещо погіршився. Так, якщо у 1989 році питома вага чоловіків, які перебували у шлюбі, складала 72,4 відсотка, то у 2001 році цей показник знизився до 67 відсотків, жінок - відповідно з 60,2 до 57,3 відсотка.

Про погіршення шлюбного стану населення свідчить і те, що у порівнянні з попереднім переписом населення у 2001 році число чоловіків шлюбного віку, які ніколи не перебували у шлюбі, зросло до 24,1 відсотка (по Україні – 24,3 відсотка) проти 20,9 відсотка у 1989 році і жінок – до 15,9 (по Україні – 16,1 відсотка) проти 14,6 відсотка.

Ще вищі ці показники серед населення шлюбного віку м. Чернівців, Путильського і Сторожинецького районів і коливаються у чоловіків від 26,0 до 30,3 і жінок – відповідно 16,7 і 21,9 відсотка. Найнижчі ці показники в Кельменецькому, Сокирянському і Хотинському районах і складають серед чоловіків відповідно 17,3; 18,1 і 19 відсотків, серед жінок-10,2; 10 і 11,7 відсотка.

Шлюбність і розлучуваність – взаємопов'язані процеси. Динамічні співставлення показників розлучуваності за 12 років, які минули між переписами населення, дозволяють зробити висновки про те, що за цей період не тільки не стабілізувався досить високий її рівень кінця 90-х років, але й продовжує помітно зростати, про що засвідчують такі дані:

Динаміка кількості розлучених на 1000 осіб шлюбного віку

(осіб)

	1989 р.	2001 р.	2001 р у % до 1989 р.
Всього населення шлюбного віку	55	69	125,5
у тому числі:			
чоловіки	36	53	147,2
жінки	71	82	115,5

Так, кількість розлучених на 1000 осіб населення у шлюбному віці зросла за цей період на 25,5 відсотка, у тому числі серед чоловіків – на 47,2 і жінок – на 15,5 відсотка.

Всеукраїнський перепис населення 2001 року вперше зафіксував тих, які перебувають у **незареєстрованому шлюбі**, а також тих, які **розійшлися**, тобто осіб, що раніше перебували у зареєстрованому шлюбі, але на час перепису у шлюбі не перебували і їх розлучення в органах РАГС не оформлене, а також осіб, які раніше перебували у незареєстрованому шлюбі, але в даний час розійшлися.

Чисельність тих, які перебували у незареєстрованому шлюбі, склала по області 24,2 тисячі осіб, або 5,3 відсотка загальної кількості осіб, які знаходилися у зареєстрованому та незареєстрованому шлюбах; тих, які розійшлися – 8,1 тисячі осіб, або 15,9 відсотка числа розлучених і тих, які розійшлися.

Найвища питома вага тих, які перебувають у незареєстрованому шлюбі, у районах: Кельменецькому – 8,2, Путильському – 7,6 і Сокирянському – 7,5 відсотка; тих, які розійшлися: у Новоселицькому – 29,9, Кельменецькому – 29,2, Путильському – 27,8 і Сокирянському – 24,9 відсотка.

Перепис населення 2001 року зафіксував 86,7 тисячі **удівців та удов**, з них 12,2 тисячі чоловіків і 74,5 тисячі жінок. Переважна більшість їх (93 %) – це населення старше 50 років. У порівнянні з 1989 роком число удівців та удов зросло на 5,4 тисячі осіб і склало 11,7 відсотка всього населення шлюбного віку. Серед чоловіків цей показник склав 3,6, серед жінок – 18,6 відсотка (по Україні відповідно 3,9 і 19,2 відсотка).

Скорочення цієї групи населення в деякій мірі позитивно могло б вплинути на покращення демографічної ситуації в області, враховуючи те, що у цій категорії населення 5,7 тисячі (7,7 %) жінок віком 15-49 років і 2,2 тисячі (17,6%) чоловіків віком до 60 років.

Удівців та удов найбільше у Кельменецькому – 16,2 відсотка, Сокирянському – 14,5 і Хотинському районах – 14,1 відсотка, найменше - у м.Новодністровську – 5,0 і м. Чернівцях – 9,2 відсотка від загальної чисельності осіб шлюбного віку.

Шлюбний стан населення відноситься до надзвичайно складних явищ суспільного життя. Шлюбність і розлучуваність в значній мірі пов'язані із поліпшенням соціально-економічних умов життя, становища жінок і сімей. Збереження шлюбно-сімейних традицій є важливою умовою подолання демографічної кризи.

Загальний обсяг видання – 94 сторінки.

Збірник можна придбати у Головному управлінні статистики, вул. Головна 249а, каб 412.